

ՀՏԴ 371.3

ԴԱՍՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻԿԱ

**ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԳԵՐՄԱՆԵՐԵՆԻ՝ ՈՐՊԵՍ ՕՏԱՐ ԼԵԶՎԻ ԲՈՒՀԱԿԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՅՈՒՄ՝ ԳՈՅԱԿԱՆԻ ՀՈԼՈՎՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿՈՎ
Տեր-Ադամյան Շ. Վ.**

Գերմաներենի քերականության հիմնական առանձնահատկություններից մեկը համակարգայնությունն է: Համակարգայնության հատկանիշը կարելի է դիտարկել որպես քերականության ուսուցման նոր մեթոդական հիմք գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի բուհական դասընթացում՝ ներկայացնելով այն գոյականի հոլովման օրինակով:

Բանալի բառեր. օտար լեզվի դասընթաց, դասավանդման մեթոդներ, քերականության ուսուցում, համակարգայնություն, գոյականի հոլովում:

Գերմաներենի քերականության ուսուցման գործընթացը պահանջում է նոր մոտեցումներ և մեթոդական հիմքի ձևավորում գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի բուհական դասընթացի համար: Ուստի, սույն հոդվածի արդիականությունը պայմանավորված է բուհական դասընթացի համար նոր մեթոդաբանական հիմքի ձևավորման անհրաժեշտությամբ: Սույն հոդվածը նպատակ ունի հոլովման համակարգի օրինակով ցույց տալ այն համակարգային առանձնահատկությունները, որոնց շնորհիվ բացահայտվում են գերմաներենի քերականության ուսուցման նոր մոտեցումներ: Վերջիններս թույլ են տալիս դասավանդողին հասնել քերականության արդյունավետ ուսուցման: Սույն նպատակի իրագործման համար հոդվածում առաջադրված են հետևյալ խնդիրները.

- Ցույց տալ գերմաներենի քերականության ուսուցման առանձնահատկությունները;
- Բացահայտել գերմաներենի քերականության համակարգային բնույթը հոլովման օրինակով:

- Ներկայացնել գերմաներենի քերականության համակարգայնության գործնական նշանակությունը գերմաներենի՝ որպես օտար և որպես երկրորդ օտար լեզվի բուհական դասընթացներում:

Քերականության ուսուցման անհրաժեշտությունը գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի դասընթացում վերջին շրջանում մշտապես բախվում է տարակարծությունների: Գերմաներենի քերականական համակարգը համարվում է բարդ, և այդպիսի կարծրատիպային մոտեցումը հաճախ խոչընդոտներ է ստեղծում ուսուցման գործընթացում: Այս դեպքում էական դեր է խաղում համապատասխան մեթոդաբանական հիմքի ձևավորումը: Ժամանակակից գերմաներենի դասընթացում հին մեթոդները փոխարինվել են նոր, ժամանակակից մեթոդներով, որոնք ոչ միայն միտված են քերականության արդյունավետ ուսուցմանը, այլև սովորողների մոտ դրական նախատրամադրվածության ձևավորմանը [4]: Այդուհանդերձ տեղ են գտնում այնպիսի հարցեր, որոնք կասկածի տակ են առնում քերականության ուսուցման կարևորությունը և ներմուծման եղանակներն ու ձևերը: Գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի ուսուցման գործընթացում սովորողները, անընդհատ առճակատվելով ձևի և բովանդակության հարցերին, կարող են ձանձրանալ կամ լեզվի ընկալման խնդիրներ ունենալ, քանի որ շեշտը հաճախ դրվում է ձևի վրա: Ինչպես օրինակ՝ բառեր, մասնավորապես գոյականներ սովորելիս իմաստից զատ պետք է ուշադրություն դարձնել նաև մի շարք այլ կարևոր երևույթների վրա, ինչպիսիք են գոյականի հոդը, հոգնակիի կազմության ձևը, որոշ դեպքերում նաև հոլովման տիպը: Ուստի ձևի, քերականական արժեք ունեցող երևույթների վրա շեշտադրված ուսուցման դեպքում այն թվացյալ թերությունները, որոնք դժվարացնում և դանդաղեցնում են ուսուցման գործընթացը, լեզվի ուսուցման հետագա փուլերում դառնում են այն հիմնաքարը, որի վրա կառուցվում է ամբողջ օտար լեզվի ուսուցման գործընթացը: Քերականության ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը ապահովելու համար կարելի է անցնել քերականության ուսուցման համակցված ձևի, ըստ որի՝ քերականական երևույթները ներմուծվում են համապատասխան լեզվական նյութերի, տեքստերի միջոցով՝ ստեղծելով ներքին կապ լեզվի ձևի և բովանդակության միջև, ինչը էապես նպաստում է գերմաներենի դասընթացի հաղորդակցական բաղադրիչի զարգացմանը [3]:

Այսպիսով, ցանկացած օտար լեզվի դասի կենտրոնում սովորողներն են իրենց անձնական պահանջունքներով: Ուստի յուրաքանչյուր դասի նպատակների, մեթոդների և ուսումնառության

ձևերի պլանավորումը պետք է հարմարեցվի համապատասխան խմբի կարիքներին և պահանջներին:

Քննարկվող խնդիրը տեղայնացնելով՝ սահմանափակվենք միայն գերմաներենի բուհական դասընթացով, որտեղ խոսքը վերաբերում է գերմաներենի՝ որպես օտար կամ որպես երկրորդ օտար լեզվի բուհական դասընթացներին: Այս դեպքում քերականության հիմնավոր ուսուցման անհրաժեշտությունն այլևս ենթակա չէ քննարկման այն պարզ պատճառով, որ գերմաներենը՝ որպես առաջին կամ երկրորդ լեզու սովորողների մոտ չի կարող գերմաներենի բուհական դասընթացը զրկված լինել տեսական հիմքերից: Գերմաներենի դասընթացում քերականության բաղադրիչն առաջնային է դառնում հատկապես անգլերենը որպես առաջին լեզու ուսումնասիրողների մոտ՝ ցեղակից լեզուների ամբողջական տիպաբանական բնութագիր ձևավորելու համար, ինչպես նաև լեզվի զարգացման տարբեր շրջափուլերում անգլերենի լեզվական համակարգի առանձնահատկությունների մասին պատկերացում կազմելու համար: Այս դեպքում հիմնարար լեզվական գիտելիքների ներմուծումը նպատակ ունի սովորողների մոտ ձևավորել համակարգային մոտեցում՝ ստեղծելով նախադրյալներ ուսումնառության հետագա փուլերում լեզվաբանական հետազոտությունների համար:

Այսպիսով, գերմաներենի՝ որպես օտար կամ որպես երկրորդ օտար լեզվի բուհական դասընթացներում քերականության ուսուցման նոր մոտեցում է դիտարկվում, որը հիմնված է գերմաներենի քերականության համակարգայնության սկզբունքի վրա: Սույն հոդվածում համակարգայնության հատկանիշը ներկայացվում է գոյականի հոլովման օրինակով: Բարդ քերականական հարաբերությունները, համակարգային ներքին կապերը ծառայում են որպես դրական գործոն մեթոդաբանական նոր հիմքի ձևավորման համար՝ ապահովելով ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը:

Այսպես՝ գերմաներենում գոյականի հարացույցը բավական հարուստ է ներկայացված: Այն դասակարգվում է ըստ հոլովման հատկանիշի: Ավանդական գերմանական քերականության մեջ հակադրվում են գոյականի հոլովական համակարգի վերաբերյալ բազմաթիվ մոտեցումներ: Անդրադարձ չկատարելով դրանց՝ նշենք, որ ընդունում ենք գոյականի համար հոլովման 4 տիպերը, որոնք առավել ընդհանրական են բոլոր քերականների մոտ, ըստ որի՝ տարբերում են գոյականի հոլովման ուժեղ, թույլ, իգական, խառը տիպեր:

Գերմաներենը, լինելով թեքական լեզու, ունի բարդ հոլովման հարացույց: Գերմաներենում գոյականն ունի 4 հոլով՝ ուղղական, սեռական, տրական, հայցական, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր գործառույթները և հանդես է գալիս որոշակի շարահյուսական պաշտոնում: Գոյականի հոլովի կարգը սերտորեն կապված է հոդի հոլովման հետ, ինչպես նաև դերանունների որոշ տեսակների և՛ ածականի հոլովման հետ: Ընդ որում՝ գոյականի հոլովի կարգն անմիջականորեն կապված է սեռի կարգի հետ և ածանցվում է դրանից՝ արական, իգական, չեզոք: Հոլովը՝ որպես գոյականի քերականական կարգ, արտահայտում է վերջինիս շարահյուսական գործառույթը [1]:

Անդրադարձ կատարելով գոյականի հոլովման առանձին տիպերին՝ նշենք, որ ուժեղ հոլովման են պատկանում բացառապես արական և չեզոք սեռի գոյականներ, որոնց հիմնական հատկանիշը հոլովական *-es* վերջավորությունն է սեռական հոլովում: Իգական հոլովման պատկանում են իգական սեռի գոյականները, որոնց համար հատկանշականը հոլովական վերջավորության բացակայությունն է բոլոր հոլովներում: Թույլ հոլովմամբ հոլովվում են բացառապես արական սեռի գոյականներ, որոնց ցուցիչը *-en* վերջավորությունն է սեռական, տրական, հայցական հոլովներում: Խառը հոլովման գոյականները սահմանափակ թիվ են կազմում, և հիմնական հատկանիշը *-en* վերջավորությունն է բոլոր 3 հոլովներում՝ բացառությամբ ուղղականի, ինչպես նաև *-s* վերջավորությունը սեռական հոլովում՝ համադրելով թույլ և ուժեղ հոլովման հոլովական վերջավորությունները: Այս հոլովման նույնպես պատկանում են արական սեռի գոյականներ՝ բացառությամբ՝ *das Herz* գոյականի, որը, սակայն, նշում է հոլովման առանձնահատուկ տիպ՝ հայցական հոլովում թողնելով խառը հոլովման *-en* վերջավորությունը [2]: Հիմնվելով գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի բուհական դասընթացի ընթացքում կուտակված փորձի վրա՝ պետք է փաստել, որ այստեղ առաջնային կարևորություն է ստանում որոշյալ հոդի հոլովումը, ինչն էլ ստեղծում է այն ամբողջ տեսական հիմքը, որի վրա կառուցվում է գերմաներենի հոլովման հարացույցը: Այս առումով ելակետային է համարվում մայրենի լեզուն, որը, շնորհիվ բարդ հոլովական համակարգի, դրսևորում է կատարյալ համարժեքություն՝ 4 հոլովների առումով: Հայերենում առկա մյուս հոլովների բացակայության հանգամանքը գերմաներենում լրացվում է նախդրավոր կառույցների միջոցով, որոնք թույլ են տալիս առկայացնել լեզվում առկա

քերականական իմաստներն ու հարաբերությունները: Որոշյալ հոդի հոլովման ձևերի ներմուծումը պետք է սովորողների մոտ ամրապնդել համապատասխան վարժությունների համակարգի միջոցով՝ առավել արդյունավետ և հետաքրքիր դարձնելով տվյալ թեմայի յուրացումը: Որոշյալ հոդի հոլովմանը պետք է համադրել անորոշ հոդի հոլովումը՝ ցույց տալով այն հիմնական սկզբունքը, որի միջոցով անորոշ հոդի հոլովման ուսուցումը լրացուցիչ ջանքեր չի պահանջի սովորողների կողմից: Այսինքն՝ պետք է նշել համապատասխան հոլովական վերջավորությունները, որոնք որոշյալ հոդի անալոգիայով կցվում են անորոշ հոդի վրա՝ կազմելով անորոշ հոդի հոլովման համակարգը, ընդգծելով հոլովման համակարգում արական և չեզոք սեռերի գոյականների մոտ սեռական և տրական հոլովների ընդհանրությունը, իգական, չեզոք սեռերի և հոգնակի ձևերի հոլովման համակարգերում ուղղական և հայցական հոլովների դրսևորած նմանությունները: Այստեղ պետք է ընդգծել նաև անորոշ հոդի հոգնակի ձևի բացակայությունը:

Նույն սկզբունքով ներմուծվում է նաև ժխտական (kein, kein, keine, keine(Pl.)), ստացական (mein, mein, meine, meine(Pl.) և այլն), ցուցական (dieser, dieses, diese, diese(Pl.), jener, jenes, jene, jene(Pl.)) և հարցական (welcher, welches, welche, welche (Pl.)) դերանունների հոլովումը: Այս ամենը, սակայն, չի ենթադրում տվյալ թեմաների միաժամանակյա ներմուծում, այլ հաջորդականության սկզբունքով, աստիճանական անցում կատարելով մի թեմայից մյուսին՝ ելնելով խմբի առանձնահատկություններից:

Այսպիսով, գոյականի հոլովման համակարգը կարելի է ներկայացնել հետևյալ կերպ.

Nom.	das Kind	ein Kind	mein Kind	kein Kind
Gen.	des Kindes	eines Kindes	meines Kindes	keines Kindes
Dat.	dem Kind	einem Kind	meinem Kind	keinem Kind
Akk.	das Kind	ein Kind	mein Kind	kein Kind
Nom.	der Lehrer	ein Lehrer	mein Lehrer	kein Lehrer
Gen.	des Lehrers	eines Lehrers	meines Lehrers	keines Lehrers
Dat.	dem Lehrer	einem Lehrer	meinem Lehrer	keinem Lehrer
Akk.	den Lehrer	einen Lehrer	meinen Lehrer	keinen Lehrer
Nom.	die Studentin	eine Studentin	meine Studentin	keine Studentin
Gen.	der Studentin	einer Studentin	meiner Studentin	keiner Studentin

Dat.	<u>der</u> Studentin	<u>einer</u> Studentin	<u>meiner</u> Studentin	<u>keiner</u> Studentin
Akk.	<u>die</u> Studentin	<u>eine</u> Studentin	<u>meine</u> Studentin	<u>keine</u> Studentin
Nom.	<u>die</u> Kinder	<u>meine</u> Kinder	<u>keine</u> Kinder	
Gen.	<u>der</u> Kinder	<u>meiner</u> Kinder	<u>keiner</u> Kinder	
Dat.	<u>den</u> Kindern	<u>meinen</u> Kindern	<u>keinen</u> Kindern	
Akk.	<u>die</u> Kinder	<u>meine</u> Kinder	<u>keine</u> Kinder	

Պետք է նշել, սակայն, որ ժամանակակից դասագրքերում քերականության համակարգվածության սկզբունքը չի պահպանվում, այլ քերականական երևույթները ներմուծվում են ըստ անհրաժեշտության և ոչ հիմնավոր՝ տալով մակերեսային տեղեկություններ, գործնական կիրառության համար անհրաժեշտ պատրաստի կառույցներ: Ուստի, այս դեպքում քերականության ուսուցման ողջ ծանրությունը մնում է դասավանդողին, որի խնդիրն է դառնում համադրել տարբեր դասագրքեր և ճիշտ հաջորդականությամբ մատուցել քերականությունը՝ ելնելով սովորողների կարիքներից և խմբի առանձնահատկություններից:

Այսպիսով, գերմաներենի հոլովական համակարգին բնորոշ է համակարգայնությունը, ինչը դառնում է գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի բուհական դասընթացի հիմնական դրույթը: Այս հանգամանքը էական դեր է խաղում գերմաներենի քերականության ներմուծման մեթոդաբանության մշակման համար, և վերջինիս կիրառումը օտար լեզվի դասընթացում դառնում է հիմնաքարերից մեկը: Ուստի, քերականության խորքային գիտելիքների ներմուծման անհրաժեշտությունը երբեք չի կարող հարցականի տակ դրվել, այս դեպքում արդեն խնդիրը մնում է գուտ մեթոդաբանության ընտրությունը: Գերմաներենի քերականությունն իր ամբողջ բարդությամբ հանդերձ նշում է համակարգային այնպիսի առանձնահատկություններ, որոնց շնորհիվ հնարավոր է ձևավորել հստակ մոտեցումներ և մշակել մեթոդաբանական հիմք գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի բուհական դասընթացի արդյունավետ իրացման համար: Այդպիսի առանձնահատկությունը հենց գերմաներենի քերականության համակարգայնությունն է, որի շնորհիվ բացառությունները և մասնավոր դեպքերը լեզվում հասնում են նվազագույնի՝ առաջարկելով սովորողներին ստույգ բանաձևեր այս կամ այն քերականական երևույթի վերծանման համար:

**ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ГРАММАТИКИ В КУРСЕ
НЕМЕЦКОГО КАК ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВУЗЕ НА ПРИМЕРЕ
СКЛОНЕНИЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ**

Тер-Адамян Ш. В.

Одной из особенностей немецкой грамматики является системность. Признак системности можно представить как новую методическую основу для преподавания немецкой грамматики в курсе немецкого как иностранного языка в вузе на примере склонения имен существительных.

Ключевые слова: курс иностранного языка, методы преподавания, преподавание грамматики, системность, склонение существительных.

**PECULIARITIES OF TEACHING GERMAN GRAMMAR IN THE
CONTEXT OF FOREIGN LANGUAGE UNIVERSITY COURSE
WITH SPECIAL REFERENCE TO NOUN DECLINATION**

Ter-Adamyan Sh. V.

One of the peculiarities of German grammar is the systematic character. This peculiarity can be regarded as a new methodological basis for teaching German grammar in the practical course of German as a foreign language at university on the example of noun declination.

Keywords: practical course of German, teaching methods, teaching grammar, systematic character, noun declination.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Գարրիելյան Յու. Գերմաներեն լեզվի տիպաբանություն: Երևան: Երևանի Համալսարանի հրատարակչություն: 2006: 101 էջ:
2. Hentschel E., Weydt H. Handbuch der deutschen Grammatik. Walter de Gruyter. Berlin-New York. 2003. 524 s.
3. Nasim J. A., Der Grammatikunterricht. Situative und integrative Konzeptionen, GRIN Verlag, München. 2014. 14 s.

4. Никифорова С. А. Особенности интерференции при освоении немецкого языка как второго иностранного//Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. 2016. № 2. С. 120-126.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Տեր-Ադամյան Շ. Վ. - բանասիրական գիտությունների թեկնածու

Շիրակի պետական համալսարան

Էլ. փոստ schuschan.teradamyam@gmail.com

Տրվել է խմբագրություն 05.05.2020